

אורי אבנרי

כ שראיתו לראשונה, התאכזבתי. ידעתי שעומדת מולי דמות הירואית. כימעט אגדתית. נתן לילן-מור, לשעבר פרידמן-ילין, המפקד של לוחמי-הרות-יש-ראל, האיש שנתן את הפקודה לכמה מן המיבצעים המרעישים ביותר של המח-רת העברית, אדם שהיה צפוי במשך שנים להוצאה-להורג מיידית עם היתפסו. הוא נראה כאיש רגיל מאד — אולי יותר מדי רגיל. פניו היו פאסיביים, כימי עט ניטרליות. שום רגש לא ניכר בהם. קולו היה דק, גבוה קימעה, לא קולו הרועם של טריבון ההמונים. עיניו הכחור-לות ניכטו בעד משקפיים עבים. מנהגיהם הוקי הוליוודי היה משי-תמש בו כדי לגלם את דמותו של מורה או פקיד. לעולם לא היה עונה על דעתו להניח לו לגלם דמות של מנהיג הטרויסטים, הי מטיב את היתותו על האימפריה הבריטית, המחליט להוציא-להורג בני-אדם ולכצע תקיפות העוצרות בתעוזתן את נשימת העולם.

בלי התרגשות

ע ברו שנים — ובהן שנים של עבוי זה משותפת מאומצת — עד שעמדתי על סודו של האיש.

הוא היה המפקד האידיאלי של מחתרת לוחמת וקיצונית.

כי הוא סיפק לה את הדבר הי אחד שהוא יקר-מציאות בכל תנוי עה מהפכנית: ראשי צדוק.

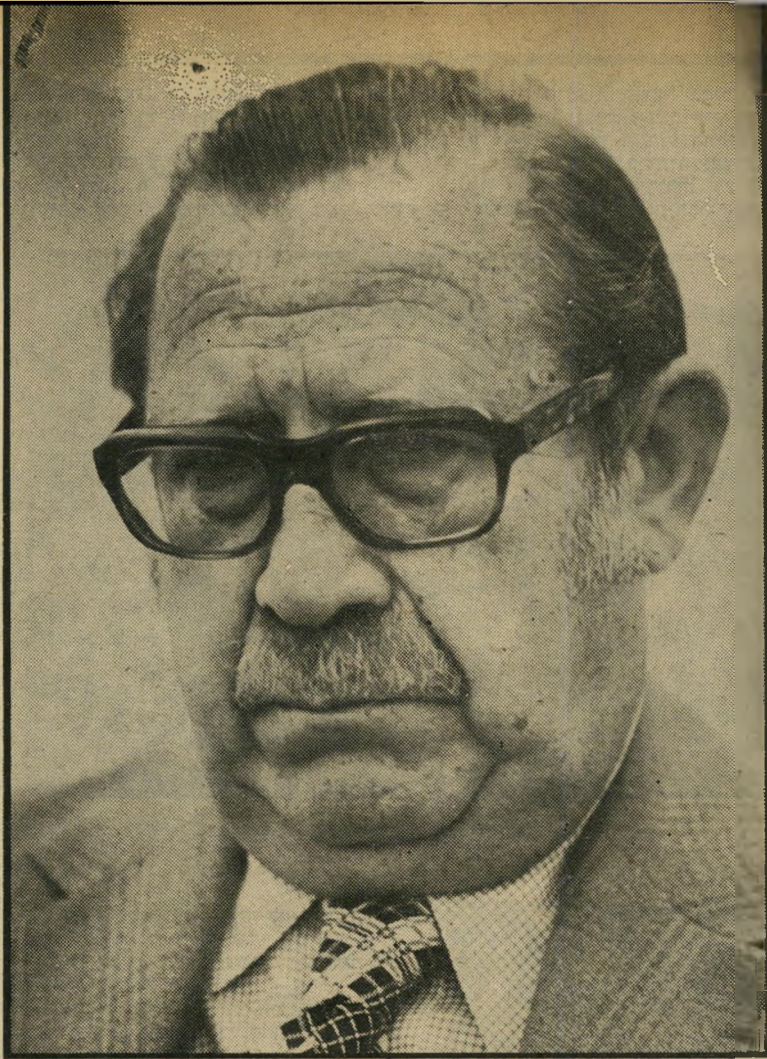
נתן לא היה "מפקד", במובן המקובל של המילה — לא להלכה ולא למעשה. להלכה היה אחד משלושת חברי "מרכז לח" — מוסד שהיה מקביל למפקדת אצ"ל. אך בעוד שאצ"ל שקד על תדמית-עצמית צבאית, היו בו מפקד, מיפקדה, דרגות ופלוגות, התכוון לח" להיות תנוי עה פוליטית לוחמת, וראשיו היו מנהיגים מדיניים וצבאיים כאחד.

אצ"ל היה, לפחות מאז 1936, הזרוע הצבאית של התנועה הרוויזיוניסטית. היה לו קשר הדוק עם בית"ר. (בארץ היה בית"ר כחוף לאצ"ל, בפולין היה אצ"ל כחוף לבית"ר.) המפקד העליון של אצ"ל היה זאב ז'בוטינסקי עצמו, שהיה מנהיג פוליטי מובהק. אצ"ל לא היה אלא גוף צבאי מבצע.

לח"י כבר בכל התפיסה הזאת, וזאת היתה אחת הסיבות לפרישת מייסדיו מי אצ"ל. ב-1940, ערב מותו של ז'בוטינסקי, לפי תפיסת לח"י, התנועה הפוליטית היתה זהה עם הגוף הלוחם, ללא כל הפרדה. מרכז לח"י היה, על כן, גם הגוף הפוליטי העליון וגם המפקדה הצבאית העליונה. בשיא המאבק, היה המרכז מורכב מי שלושה, שהיו להלכה שוויוניות. למעשה היה נתן פרידמן-ילין ("גרא" בשמו המחי-תרחי, "נוסך" בפי ירדיו) הדמות הדומי-ננטית. הכל ראו בו את המפקד הראשי, בדומה למעמדו של מנחם בגין באצ"ל.

הוא היה הראש, מפני שהיה לו ראש.

ישראל שייב (אלדד) היה ונשאר פאנאי טיקן, קנאי שעיקר כוחו בכתיבה משלי-הבת. יצחק יורניצקי (שמיר) היה איש-מעשה, טרוריסט אמיתי, חסרי-מעצורים.

נתן

משורה שיחרר רק המוות

הוא היה איש מחושב בעניינים גדולים וקטנים, בנושאים שחבוקו עולם ובפרטים של יום-יום. הוא היה מסוגל לשקול בדם קר את הסיכויים והסיכונים הכרוכים בי-מיבצע כמו רצח הלורד מיון בקאהיר, ולרשום את מיספר הפעמים שבו התגלח בתער, כדי לעמוד על טיבו בהשוואה לאחרים.

מחירת קיצונית צריכה לדעת היכן הי גבול הדק בין מיבצע המרתק את העולם ובין מעשה המקומם את האנושות; בין תוכנית המבטיחה הצלחה מסחררת בעצם

חסרי-רחמים, בונה כוח ומתכנן מיבצעים. שום גוף לא היה מסוגל לתפקד בהנהגת שני אלה, לולא עמד לצידם — ולמעשה ברשם — אדם בעל תכונות שונות לי-גמרי.

נתן ילין-מור היה מיווג נדיר מאד: איש-אמונה, שדבק בתפיי סתו בכל מחיר — אך יחד עם זאת רציונלי לחלוטין. מעולם לא "איבד את הראש". מעולם לא התי רגש. מעולם לא נסחף בהתלהבות למעשה-שטות.

העזתה המדהימה ובין הרפתקה קלתי-דעת והסרת-שחר. נתן היה מחונן בדיוק בכושרי-אבחנה כזה.

הוא היה בעל חוש-מידה, שלא התערער גם בשיא מילחמת-המחתרת. אפשר היה לסמוך על שיקול-דעתו בכל מצב — גם כשהתהדקה סביבו טבעת השוטרים הבריי-טיים בימי העוצר, וכל אחד מהם היה אמור להרגו עם זיהויו בו במקום, כפי שקרה ליאיר.

הוא לא היה "מפקד", אלא "יושב-ראש" — גם כשהמחתרת לא קיימה ישי-בות, מטעמי ביטחון. הוא היה שומע את כל הדיעות, מקשיב לכל הטענות, שוקל, בורה, ולכסוף מחליט. החלטותיו נתקבלו, בדרך כלל, מפני שהכל ידעו שהוא עצמו קיבל אותן על-פי אמות-מידה הגיוניות, ללא התרגשות.

שתי מהפכות

ל מעט אנשים ניתן בחייהם לחולל מהפכה. כימעט ואין אנשים המסוי-גלים להיות שותפים ל שתי מהפכות, בו אחר זו.

יש לכך סיבות הגיוניות. דרושה לאדם אמונה חזקה מאוד כדי שיהיה למהפכן, קל וחומר כאשר הוא מחרף את נפשו למען האידיאל, אם המהפכה מצליחה, אין המהפכן רואה לפניו תפקיד חשוב יותר מאשר השמירה על ההישג שהושג. הוא הופך שמרן, המוכן להגן בלהט, ואף באכזריות נועמת, על האידיאל של אתמול. דוגמות לכך ישנן לרוב. כאלה היו אנשי העלייה השנייה, שחוללו את אחת מההפכות הגדולות בי יותר של המאה הי"ט. כזה הוא, להכריז, מנחם בגין.

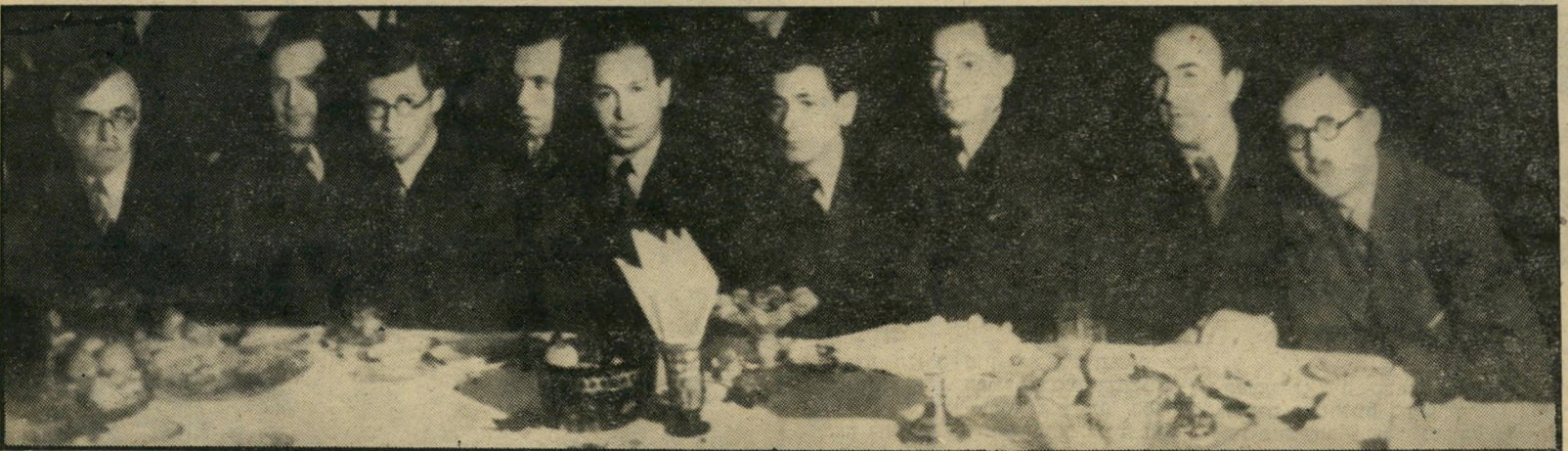
יש לכך גם סיבה שניה. אין שתי מהי-פכות הדומות זו לזו. כל מהפכה מושכת את האנשים המתאימים לה מבחינת האר-פי, הטמפרמנט, ההשקפה. כאשר יש צורך במהפכה באהא, אין מחוללי המהפכה הקור-דמת מתאימים לה מכל בחינה שהיא, מאחר שהם "נבחרו" על פי אמות-מידה שונות למברי.

נתן ילין-מור היה אחד הנדירים, הנדיי-רים עד מאוד, שהיו מסוגלים למלא תפקיד חשוב בשתי מהפכות — זו שניצחה עם הקמת המדינה, וזו הנמצאת עדיין בעיי-צומה — המפכת-השלום.

אצל איש כמו ילין-מור, הביוגרפיה הרעיונית אינה חשובה פחות מאשר הי-ביוגרפיה האישית. היא מלמדת על האיש, האודיסיאה התחילה בוורשא של שנות ה-30, שם התרכזו חניכיו הצעירים של זאב ז'בוטינסקי, אנשי בית"ר, לשם באו שליחי אצ"ל מהארץ, כדי לגייס אנשים ונשק, ביניהם בלט צעיר יליד-פולין, מי ראשי אצ"ל בארץ, אברהם שטרן, ששמו המחתרתי היה "יאיר".

לקראת סוף העשור החלו הצעירים מת-מרדים נגד הנהגתו של ז'בוטינסקי, שנר-אה להם כזהיר מדי. הם תבעו פעולות, "אקטיביזם", בניגוד לז'בוטינסקי, הם לא האמינו במצפון האנושות, וגם לא באופי הטוב של האומה הבריטית. הם האמינו, שוב בניגוד לז'בוטינסקי, שעומדת לפרוץ מילחמת-עולם.

המתמרדים התחלקו לשניים. חלק מהם, וביניהם נציבי-בית"ר פולין, מנחם בגין המשופם, נשארו קשורים בחוטה-טבור ל-תנועה הרוויזיוניסטית, ולא הרחיקו לכת במרידתם בז'בוטינסקי — למרות שזה

נתן פרידמן-ילין (מימין) וזאב ז'בוטינסקי (משמאל) ומנחם בגין (שלישי משמאל)